

RESEARCH ARTICLE

Rendering Vulgarisms In Characters' Speech In Literary Translation

Gulnoza Nazrullayeva

Senior Lecturer, PhD, Tashkent State University of Oriental Studies Toshkent, Uzbekistan

VOLUME: Special Issue 2026

PAGE: 82-86

Copyright © 2026 European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, this is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 4.0 International License. Licensed under Creative Commons License a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

This article examines the social and spiritual nature of curses in various cultures, their place in human relationships, and their negative impact. Curses often serve as a means of expressing emotional states such as anger, hatred, or resentment, and through them a person's moral level, cultural maturity, and social status are reflected. In the process of translating such lexical units, the translator faces a serious challenge, since creating a character's portrait requires not only choosing the appropriate linguistic means, but also deeply understanding the character's emotional experiences, inner world, and attitude toward reality.

KEY WORDS

literary translation, character, speech, curse, parasitic words, vulgarism, Indian literature, nationality, culture.

INTRODUCTION

Har bir millatning dunyoqarashi, mentaliteti va tafakkur tarzini ifodalashda boshqa lingvomadaniy birliklar bilan birga, vulgarizmlar ham alohida ahamiyat kasb etadi. Tilshunoslikda vulgarizmlar g'ayriaxloqiy so'zlar sifatida talqin qililib, ular tabiatiga ko'ra qarg'ish, haqorat va so'kish so'zlariga ajratiladi.

Qarg'ish, haqorat va so'kish so'zlari haqida tilshunoslik, adabiyotshunoslik, folklorshunoslik hamda tarjimashunoslik sohalarida qator tadqiqotlar amalga oshirilgan. Xususan, jahon va rus tilshunosligida qarg'ish, la'nat va olqish so'zlari nutqiy akt, nutqiy ekspressivlar sifatida o'rganilgan [16, 4, 5, 7]. O'zbek filologiyasi doirasidagi tadqiqotlarda qarg'ish, haqorat va so'kish so'zlarining semantikasi va funksional xususiyatlari o'rganilgan. Izlanishlarda xalq og'zaki ijodi namunalari hisoblangan qarg'ish, haqorat va so'kishlarning transformatsiyasi hamda ularning sehr-jodu amallari bilan bog'liqligi masalasiga ham alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, badiiy tarjimalarda milliy kolorit bilan bog'liq olqish, duo va qarg'ish birliklarining ifodalanishi tahlilga tortilgan [12, 10, 3, 1, 6, 2, 14].

Maqolada taniqli hind adiblari K.Chandarning "Bir

qizga ming oshiq", Premchandning "Fidoi", B.Sahnining "Basanti", Yashpalning "Raqqosa" romanlarining o'zbekcha tarjimalari amaliy material sifatida olindi. Milliylik ruhi chuqur singdirilgan mazkur asarlarni tahlil etish jarayonida ko'plab qarg'ish va haqorat so'zlari borligi aniqlandi.

B.O'rinboyev tomonidan vulgarizmlar ma'no o'ttenkasi va qo'llanish doirasiga ko'ra uch guruhga ajratiladi: 1) kishilarning xarakteri va mijozidagi ojizlikni ifodalovchi vulgarizmlar; 2) kishining tashqi kamchiligini ko'rsatuvchi vulgarizmlar; 3) so'kish, koyish ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar [17,128]. F.Eshboyeva inson va uning faoliyati bilan bog'liq xalq qarg'ishlarini mavzu doirasiga ko'ra quyidagicha tasniflaydi: 1) Odamning tana a'zolari bilan bog'liq qarg'ishlar; 2) Insonning yoshi va jinsi bilan bog'liq qarg'ishlar; 3) Odamning fe'l-atvori bilan bog'liq qarg'ishlar; 4) Kishining qarg'alayotgan paytdagi holati bilan bog'liq qarg'ishlar; 5) Inson o'limi bilan bog'liq qarg'ishlar; 6) Hayvonlarga nisbat berib aytiladigan qarg'ishlar; 7) Tabiat o'zgarishlari bilan aloqador qarg'ishlar; 8) Narsa-hodisa bilan bog'liq qarg'ishlar; 9) Rang-tus bilan bog'liq qarg'ishlar; 10) Diniy e'tiqod bilan bog'liq qarg'ishlar [3,16-17].

Maqolada B.O'rinboyev va F.Eshboyevalarning tasniflariga tayangan holda, vulgar so'zlarni mavzu doirasiga ko'ra quyidagi guruhlariga ajratib tahlilga tortik: 1) Kishilarning fe'l-atvori va mijozidagi ojizlikni ifodalovchi vulgarizmlar; 2) Kishilarning tashqi ko'rinishidagi kamchiligini ko'rsatuvchi vulgarizmlar; 3) So'kish va haqoratlash ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar; 4) Tahdid ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar; 5) Bevosita qarg'ishni aks ettiruvchi vulgarizmlar.

1. Kishilarning fe'l-atvori va mijozidagi ojizlikni ifodalovchi vulgarizmlar: Har qanday tilning lug'at tarkibida ekspressiv-emotsional funktsiyani bajaradigan peyorativ (tahqirlovchi) leksik qatlam mavjud bo'lib, u salbiy ma'nodagi so'zlar, so'z birikmalari yoki ifodalarni tashkil etadi. Peyorativ leksika, asosan, suhbatdoshni kamsitish, haqoratlash maqsadida ishlatiladi.

Kishilarning xarakteridagi kamchiliklarni ifodalovchi vulgarizmlar, odatda, odamning ichki fazilatlarini yoki xulq-atvori bilan bog'liq salbiy fikrlarni ifodalovchi so'zlardir. Bunday vulgarizmlar quyidagilarni ifodalashi mumkin: 1) Ishonchsizlik yoki qo'rqqoq bo'lish (kishining jasoratsizligi yoki qo'rqqoq ekanligini kamsituvchi so'zlar, masalan, "qo'rqqoq", "yuraksiz" va h.k.); 2) O'zgalarni kamsitish yoki masxara qilish (kishilarning boshqalar bilan munosabatda bo'lishidagi noxushliklarni ifodalovchi vulgarizmlar, masalan, "yolg'onchi", "vijdonsiz", "befarosat" kabilar). Misollarga e'tibor qaratamiz:

"तू चुप रह कच्चे पपीते! " लाची माधी की ओर देखकर बोली [19, 8] **Tarjimasi:** - O'chir ovozingni, **tomoshaqovoq!** - dedi La'chiy Madxo' tomonga qarab. "Sen jim xom papaya!" Lachi Madhiga qarab gapirdi [18, 4].

Keltirilgan matndagi **कच्चे पपीते** ifodasi "xom papaya"ni anglatadi, u tarjimada **tomoshaqovoq** deb berilgan. O'zbek va hindiy tillaridagi har ikkala leksema ham "ahmoqlik" yoki "tajribasizlik"ni bildiradi.

रक्षकने अपमानसूचक भाव से कहा, वह और तुम बराबर। आगपर घी जो कुछ करता है वह इस वाक्यने सुमनके हृदय पर किया। ओठ चवाकर बोली, चुप रह मूर्ख! [9,35] **Tarjimasi:** O'zi tutaqib zo'rg'a turgan Suman bu gapdan lov etib yondi, lablari titrab dedi: - Og'zingga qarab gapir, **tentak!** [8,31].

Yuqoridagi matnda Suman va bog' qorovuli o'rtasidagi muloqot aks etgan bo'lib, bog' qorovulining no'rin harakatidan jahli chiqqan Suman uni **Og'zingga qarab gapir, tentak!** deb haqorat qiladi. Bu misolda **चुप रह मूर्ख** iborasini tahlil qilamiz. **चुप रह** koyish, buyruq ohangidagi haqorat bo'lib, "jim bo'l, o'chir" ma'nolarini anglatadi. **मूर्ख** haqorat so'zi esa **ahmoq, tentak, jinni** deb tarjima qilinadi. Demak, barcha

haqorat so'zlari tarjimada to'laligicha o'z aksini topgan.

2. Kishilarning tashqi ko'rinishidagi kamchiligini ko'rsatuvchi vulgarizmlar: Lingvomadaniy jamoa vakillari o'zaro muloqotga kirishar ekan dastlabki taassurot muhim ahamiyat kasb etadi. Birinchi taassurot esa tashqi ko'rinish asosida yuzaga chiqadi. Ma'lumotlarga ko'ra, tashqi ko'rinish 92% tasavvurni paydo qiladi.

Kishilarning tashqi ko'rinishidagi kamchiliklarini ko'rsatuvchi vulgarizmlar ko'pincha insonlarni xafa qilish, kamsitish yoki o'zgalar haqida salbiy fikrlar bildirish uchun ishlatiladi. Mazkur guruhdagi vulgarizmlar ko'pincha kishining tashqi ko'rinishidagi biror qusurni tanqid qilish yoki shaxsning fizik holatini masxara qilishga qaratilgan bo'ladi. Masalan, shaxsning fizik xususiyatlarini kamsitish (odamning tana shakli, bo'yi yoki vazniga doir kamsituvchi so'zlar ishlatilishi mumkin: "semiz", "pakana", "novcha", "qiltiriq" va h.k.); yuz yoki teri xususiyatlariga doir haqoratlar (yuzdagi nuqsanlar, ajinlar, qiyshiq tishlar, terining rangiga oid salbiy izohlar); soch, soqol shaklini masxara qilish va h.k. Quyidagi misollarni qiyoslaymiz: **हाजी चाचा! क्या प्रोग्राम है? क्यों बे कालिये, तूने मुझको क्यों बुलवाया है?** [19,97] **Tarjimasi:** - *Hoji amaki! Ne muddaolar bilan keldilar? Oldindan xabar bermay, meni nega chaqirtirdinglar, hoy Qoravoy?* [18, 95].

Mazkur jumlada **कालिया** so'zi "qora" ma'nosini anglatib, personajlardan birining teri rangini kamsitish uchun ishlatilgan. Mutarjim bu so'zni o'zbek nutqiy me'yorlaridan kelib chiqqan holda **qoravoy** deb o'girib, kamsitish ottenkasini biroz yumshatishga uringan.

इन अन्धी भिखारिनों के नाम होते हैं, बल्कि इनके घर भी होते हैं। [19,132] **Tarjimasi:** - *Bu ko'r tilanchi xotinalarning ismlari ham bo'ladi, ularning uylari ham bo'ladi* [18, 117].

Matnda kishining jismoniy kamchiligini ko'rsatuvchi **अन्धी भिखारिनों** haqorat so'zi ishlatilgan. **अन्धी** "ko'r" ma'nosini anglatib, jismoniy nuqsonni bildiradi. **भिखारिनों** "tilanchi ayollar" ma'nosida keladi. Bu so'z mensimaslik, masxara qilish va haqorat ohangida ishlatilgan.

अन्धी ko'r so'zining ayni kamsitish ma'nosida quyidagi jumlada ham ishlatilganini kuzatish mumkin: **इस दड़ियल हाजी की गोद में तो तुम्हारा वार्डर ही बैठेगा।** [19,99] **Tarjimasi:** - *Bu paxmoqsoqol Hojining pinjiga soqching kirib o'tirsini!* [18, 97]

Qayd etilgan **दड़ियल** so'zi "soqolli" yoki "paxmoq soqolli odam" ma'nosini ifodalab, kamsitish va masxara qilish maqsadida ishlatilgan. Shuning uchun uni kishining tashqi kamchiligini ko'rsatuvchi vulgarizm sifatida tasniflash mumkin.

3. So'kish va haqoratlash ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar: So'kish va haqoratlash ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar, ayniqsa, hayvon nomlari qo'shib ishlatilganda ularda salbiy konnotatsiya juda kuchli namoyon bo'ladi. "Hayvonlarga nisbat berib aytiladigan qarg'ishlar kishilararo munosabatni o'ziga xos obrazlar tizimi va stilistik bo'yoq bilan ifodalaydi. Ularda qarg'aluvchining ko'rinishi, biron bir xususiyati yoki muayyan xatti-harakati muayyan hayvonga o'xshatiladi, nisbat berib qarg'aladi" [3,18].

इसलिए मामन ने दुमरू को तसल्ली देकर कहा, "मैं तुम्हारे साथ तम्बू के अन्दर चलता हूँ। देखता हूँ कैसे वह सूअर की बच्ची [19,18] – Shularni o'ylab, Ma'man Dumaruga tasalli berib dedi: Men sen bilan chodirga kiraman. Ko'raman, u megajin qanaqa... [18, 10]. Asliytdagi **सूअर** so'zi **megajin** deb tarjima qilingan. Hindiyda **सूअर** "cho'chqa" degani. O'zbek tilida **megajin** "urg'ochi qobon, urg'ochi cho'chqa". Xotin-qizlarga nisbatan ishlatiladigan qattiq haqorat so'zi. **सूअर की बच्ची** haqorat so'zida jins kategoriyasini ko'rishimiz mumkin. Ya'ni, bu yerda ayol kishiga murojaati aks etgan. Birgina **की** ort ko'makchisi ayolga nisbatan aytilayotganini bildiradi. Ma'man ayol kishini so'kayotganligi uchun tarjimon ushbu so'zni qo'llagan.

उसके नेत्रों की गहरी झीलों में क्रोध की लहरें उठ रही थीं। "कमीने! कुत्ते !! " लाची ने एक पत्थर उठाया। Tarjimasi: Uning ko'lday tubsiz ko'zlarida g'azab o'ti alanglanardi. Iflos! It! – La'chiy yerdan bir tosh oldi.

Ushbu kontekstda **कमीने** va **कुत्ते** so'zlari ni tahlil qilamiz. **कमीने** "iflos, pastkash, razil" degan ma'nolarni bildiradi. **कुत्ते** o'zbekchaga *it* deb tarjima qilinadi va hayvon nomi orqali haqoratlashni ifodalaydi.

4. Tahdid ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar: Tahdid ma'nosini ifodalovchi vulgarizmlar qattiq, tajovuzkor va kamsituvchi so'zlar yoki iboralardan tarkib topgan bo'lib, ular odatda, boshqalarga zarar yetkazish, salbiy ta'sir ko'rsatish yoki qo'rqitish maqsadida ishlatiladi. Bunday vulgarizmida ishlatiladigan ifodalar ko'pincha quyidagi ma'nolarni anglatadi: 1) zarar yetkazish; 2) qo'rqitish; 3) shaxsiy xavfsizlikka tahdid.

Hindiydan o'zbek tiliga tarjima qilingan asarlarda o'z ichiga tahdidli va qattiq so'zlarni o'z ichiga olgan quyidagi vulgarizmlarni uchratish mumkin: तुम मर्द लोग डरते-काँपते ही रहोगे। अबकी बार अफसर से मिलने जाओ तो मुझे साथ ले चलना। अफसर को ऐसी फटकार सुनाऊँगी कि नानी याद करा दूँगी। [13, 10] – *Erkak bo'lsalaring ham o'lguday quyonyuraksanlar. Endigi*

borganlaringda meni ham olib boringlar. Uni o'zim shunday boplayki, naq ona sutini og'ziga keltiraman [11, 6].

Hindiy tilidagi **नानी याद करा दूँगी** iborasi "onasi uchun qiyinchiliklarni eslataman" tarzida kimgadir tahdid qilib, unga juda qattiq javob berish maqsadida ishlatiladi. Mazkur ibora o'zbek tiliga *ona sutini og'ziga keltiraman* deb tarjima qilingan.

अरे यह कौन औरत बेंचपर बैठी है? उठ वहाँ से। क्या सरकार ने तेरे ही लिए वेंच रख दी है? [9, 36] – Hoy, o'rindiqla o'tirgan xotin, kimsan? Qani, tuyog'ingni shiqillatib qol-chi! Hukumat seni o'tirsin deb bu o'rindiqla qurib qo'yibdimi? [8, 31].

5. Bevosita qarg'ishni aks ettiruvchi vulgarizmlar: Qarg'ishlar shaxs yoki uning hayotiga salbiy ta'sir qiladigan, unga yomonlik, baxtsizlik yoki azob keltirishni tilaydigan iboralar yoki so'zlardan tarkib topadi. Qarg'ishlar turli madaniyat va an'analarda uzoq vaqt davomida mavjud bo'lib, avloddan avlodga o'tib saqlanib boradi.

B.Sarimsoqov ham qarg'ish va olqishlar haqida quyidagi fikrlarni ilgari suradi: "so'zning sehr-jodu qudratidan qo'rqish, hamma vaqt so'zga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish folklor janrlari sostavida bir-biriga mohiyatan tamomila qarama-qarshi bo'lgan janrlarning vujudga kelishiga sabab bo'lgan. Olqish va qarg'ishlar ana shunday bir-biriga zid janrlar sanaladi" [12, 64].

Qarg'ishlarni ziyon-zahmat yo'llash usullariga ko'ra quyidagi turlarga ajratish mumkin: 1) **O'lim tilash bilan bog'liq qarg'ishlar;** 2) **Yomonlik yoki azob tilash bilan bog'liq qarg'ishlar;** 3) **Baxtsizlik yoki muvaffaqiyatsizlik tilash bilan bog'liq qarg'ishlar;** 4) **Jismoniy yoki ruhiy og'riqlar tilash bilan bog'liq qarg'ishlar va h.k.**

F.Eshboyeva qarg'ishlarni qo'llanish turiga ko'ra 1) Bilvosita qarg'ishlar; 2) Bevosita qarg'ishlarga tasniflaydi [12, 88].

Quyida hindiydan o'zbek tiliga tarjima qilingan asarlardagi personajlar nutqida uchraydigan bevosita qarg'ishlarni ko'rib chiqamiz. *जा मर, दाढ़ीजार! सर्री में कीड़ पड़ेंगे, तिल-तिल कर मरेगा! [13, 24] Tarjimasi: Buzsang buzib o'l, juvonmarg bo'!! Xudoyo badaning irib, qurt-qumursqalarga yem bo'lsin! [11, 18].*

Asar davomida xaloyiq ichidan bir necha ayol qo'lini paxsa qilib o'ynatgancha to'xtovsiz qarg'ar va dam-badam uy buzayotgan odamga qarab tupurar edi. Yuqorida keltirilgan jumlada *जा मर, दाढ़ीजार, सर्री में कीड़ पड़ेंगे* kabi qo'pol haqorat

so'zlari ishlatilgan. **जामर** buyruq ohangida kelgan bo'lsa ham mazmun jihatidan og'ir lanat hisoblanadi. Shaxsni shunchaki koyish emas, balki unga zarar yetishini tilash maqsadida ishlatilgan. Bu ibora o'lim tilash bilan bog'liq qarg'ish guruhiga kiradi. **दादीजार** "juvonmarg" ma'nosini anglatadi. Ayollar qattiq g'azablanganda erkaklarga nisbatan ishlatiladigan haqorat so'zi, ya'ni *soqoli kuygan, yuzi kuygan* yoki *kuygan* kishini anglatadi. **सरिर में कीड़ पड़ेंगे** – *badaning chirib, qurt bosadi* degan la'nat shaklida kelgan.

औरत गिरती-पड़ती पीछे हट गयी, "दादीजार, तुझे मौत खाये! मैं तेरी माँ बराबर, मुझे धक्का दे रहा है...." [13, 24] – **Hoy, oqpadar**, - *politsiyachiga qarab baqirdi ayol*, - **ajal olsin seni!** *Men onang tengiman-a, nega meni itarasan?* [11, 19].

Bu jumlada **"दादीजार"** so'zi haqorat sifatida ishlatilgan bo'lib, u biror kishining tashqi ko'rinishiga yoki soqoliga nisbatan qo'llanadi. O'zbekcha tarjima *oqpadar* so'zi aynan shu ma'noni anglatadi. **"मौत खाये!"** esa *ajal olsin seni* deb tarjima qilingan, bu haqoratli va tahdid ohangida bo'lgan ifodadir.

Xulosa: qilib aytganda, turli madaniyatlarda qarg'ishlar muhim ahamiyatga ega bo'lib, kishilarning qasddan yomonlik qilishiga qarshi bir vosita sifatida qaraladi. Qarg'ishlarning qo'llanilishi ko'pincha haqorat yoki hujum sifatida qabul qilinadi. Ular odamlarni salbiy his-tuyg'ularga solishi va ularni o'zini past his qilishiga olib kelishi mumkin. Bunday so'zlar odatda ziddiyatni kuchaytiradi va o'zgaralar bilan salbiy munosabatlar yaratadi.

Asarni boshqa tilga o'girayotgan tarjimon personaj portretini qayta yaratish jarayonida tarjima tilida mavjud turli leksik qatlamlar, serjilo tasvir vositalarini qo'llash bilan cheklanib qolmay, qahramonlarning voqelikka bo'lgan munosabatini ilg'ash, hissiy kechinmalarini idrok etish, orzu-intilishlarini anglay olish, maqsad va niyatlarini ko'ra bilishning ham uddasidan chiqmog'i lozim. Parazit so'zlar deb ataluvchi lug'aviy birliklar ham til madaniyati uchun yotdir. Ular, asosan, so'zlashuv nutqida ko'p ishlatib, notiqning o'z nutqini kuzatib bormasligi, e'tiborsizligi natijasida paydo bo'ladi va bora-bor odatga aylanib qoladi. Nutqda vulgar so'zlarni ishlatish nutq tuzuvchining tarbiyalanganlik darajasining tubanligini ko'rsatadi. Zotan, tarbiyalanganlikning mohiyati shaxsning jamiyatdagi mavjud ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy-siyosiy va ma'naviy-axloqiy tartibotlarga so'zsiz va muntazam hurmat bilan qarashi va demakki, qat'iy amal qilishidan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Аҳмедова А. Кеча ва кундуз романида қўлланган аналитик фольклоризмлар лингвопоэтикаси. Nutq madaniyati va o'zbek tilshunosligining dolzarb muammolari mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. 2020-yil, 4-may;
2. Арипов М. Турк тилидаги тилак, олқиш ва дуоларнинг лингвомаданий ва лингвопоэтик хусусияtlари: Филол. фан. б. фалс. д-ри (PhD) ... дисс. – Тошкент, 2022.
3. Эшбоева Ф.Х. Ўзбек халқ қарғишларининг жанр хусусияти ва бадиияти: Филол. фан. номз....дисс. автореф. – Тошкент, 2008.
4. Крюкова И. Речевой акт проклятия и лексико-грамматические средства его осуществления: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Ставрополь, 2011.
5. Мешкова О. Типы благопожеланий в традиционном русском родильно-крестильном обряде // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – Челябинск, 2010.
6. Муродов М. Қарғиш ва олқиш // Сарчашмадан томчилар. – Тошкент: Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат наشريёти, 1984.
7. Остин Л. Слово как действие. Перевод с англ. А.А. Медниковой // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 17. Теория речевых актов // Отв. ред. Б.Ю. Городецкий. – М.: Прогресс, 1986.
8. Премчанд. Фидойи. (Ҳиндий тилидан Амир Файзулло таржимаси). – Тошкент: O'zbekiston, 2012.
9. प्रेमचन्द। सेवासदन। - इलाहाबाद: हंस प्रकाशन, 1919.
10. Қўчқоров Н. Ўзбек халқ олқишларининг жанр хусусияти ва бадиияти: Филол. фан. номз....дисс. автореф. – Тошкент, 1994.
11. Саҳний Б. Басантий. (Ҳиндий тилидан Амир Файзулло таржимаси). – Тошкент: Turon-iqbol, 2010.
12. Саримсоқов Б. Олқишлар ва қарғишлар // Ўзбек фольклори очерклари. 1-жилд. – Тошкент: Фан, 1988.
13. साहनी भ। बसन्ती। - नयी दिल्ली: राजकमल प्रकाशन, 1982.

14. Умарова М. XX аср ўзбек насри намуналарининг урду тилидаги таржималарида миллий колоритнинг ифодаланиши: Филол. фан. б. фалс. д-ри (PhD) ... дисс. автореф. – Тошкент, 2022.

15. Улицферов О.Г. Современный русско-хинди словарь. – М.: Медиа, 2004.

16. Вежбицкая А. Речевые акты. Перевод с англ. С.А.Крылова // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. Лингвистическая прагматика // Общ.ред. Н.Н.Попов. – М.: Прогресс, 1985.

17. Ўринбоев Б. Ҳозирги ўзбек тилида вокатив гап категорияси. – Тошкент, 1972.

18. Чандар К. Бир қизга минг ошиқ. (Ҳиндий тилидан Амир Файзулло таржимаси) // Жаҳон адабиёти. – Тошкент: Шарқ, 2011. – № 4.

19. चन्दर क। एक लड़की हज़ार दीवाने। – नई दिल्ली, 2013.